

MARIAKIRKEN

Bergens eldste bevarte bygning

DEN NORSKE KIRKE
Bergen domkirke menighet

Velkommen til Mariakirken

TOTA SPES NOSTRA EST IN MORTE DOMINI

ALT VÅRT HÅP I HERRENS DØD!

Uansett hvem du er og hvor du kommer fra; Velkommen til Mariakirken! Du har nå kommet til et hellig sted, et helt unikt sted. Mens byen utenfor har endret seg, har denne kirken i århundrer vært et sted mennesker har kommet for å be og tilbe Gud.

Den lange historien, den vakre utsmykningen og den levende menigheten gjør at mennesker fra hele verden årlig besøker Mariakirken. Vi inviterer deg til en vandring rundt omkring i kirken og håper du tar med deg både fred og velsignelse når du reiser fra dette hellige stedet.

Historie

Mariakirken er den eldste bevarte bygning i Bergen og har en rik samling av unik kirkekunst. Mariakirken er sannsynligvis bygget mellom 1130-1170. Vi vet ikke med sikkerhet hvem som bygde den, men etter de dekorative detaljer å dømme, tyder det på at steinhuggerne har vært inspirert fra Nord-Italia og England.

Mariakirken har brent to ganger, i 1198 og i 1248. Bygningen er usedvanlig godt bevart, og har vært i sammenhengende bruk siden senmiddelalderen. Kirken ble sist restaurert i 1860-årene.

Da ble bygningen tilbakeført slik den fremsto i middelalderen. Inventaret derimot, ble mye mindre prangende, slik at det skulle passe inn i det protestantiske uttrykket. I høymiddelalderen var Mariakirken bymennenes hovedkirke. Viktige institusjoner i byens styre og stell var knyttet til kirke og kirkegården. I 1408 gikk den over til å bli kirke for de tyske kjøpmenn i Bergen, og var det helt frem til 1766. Da ble den kirke for den tyske menighet i Bergen. Det var den frem til 1874, da den ble ordinær soknekirke. I dag spiller kirken en sentral rolle i byens liv som både kirke, kulturminne og konsertlokale.

Arkitektur

Mariakirken er en basilika, det vil si at dens langhus består av et høyt midtskip og to lavere sideskip med særskilte tak. Dette er typiske trekk fra middelalderens katedraler. Kirken er en av de få soknekirker i Norge med to vesttårn i front. Tårnene er opprinnelige, men måtte repareres etter brannen i 1248. Mariakirkens kor må ha vært forlenget en gang i tidens løp, sannsynligvis etter siste brann.

Alterskapet

Det eldste inventarstykket i kirken er alterskapet i koret, som er fra slutten av 1400-tallet. Det er et nordtysk arbeid, sannsynligvis fra Lübeck. Skapet består av et midtfelt og to smalere sidefelt. Maria med Jesusbarnet er i midtfeltet. Hun er bekledd med solen, og månen er under hennes føtter. På hodet har hun en krone av tolv stjerner. Til høyre for henne finner vi St. Olav, og under ham pesthelgenen St. Antonius. Til venstre står St. Katarina med sverd og hjul og nederst St. Dorothea. På fløyene finner vi alle apostlene unntatt Judas, men med tillegg av Paulus. De bærer alle sine symboler og evangeliebøker. Skapet kan åpnes og lukkes. Alterskapet er lukket i advent og i fastetiden. Når skapet er lukket, ser man malerier «til daglig bruk», som alle omhandler Jesu liv. Krusifikset som står på toppen av skapet ble tilføyd i 1682, og står med innskriften som betyr «Alt vårt håp er i Herrens død».

Prekestolen

Det finnes ikke lignende noe annet sted i landet. Den ble skjenket kirken i 1676 av en gruppe fremtredende tyske kjøpmenn på Bryggen. Bruken av skilpadde og lakkarbeider er fremmedartet for oss, og kan tyde på forbindelser til muligens Holland og Øst-Asia. Selve trappen på stolen er dekorert med de 8 (opprinnelig 9) kristelige hoveddyder, oppstilt som kvinner med forskjellige attributter: Botferdigheten med pelikanen, klokskapen med slange, den nakne sannhet, kyskheten med to turtelduer, tålmodighet med lammet, håpet med due og restene av et anker, troen med bok og kors

og kjærligheten med to barn. Både på oversiden og undersiden av prekestolen finnes to halvkuler, som symboliserer jordkloden. De er begge dekorert med dyretegn og stjernebilder. Utenfor halvkulen nede ses fem små, nakne barnefigurer, som synes å «bære» prekestolen omgitt av bladverk og fruktgirlandere.

Både prekestol og himlingen over gjennomgikk en omfattende restaurering i 1952-1956 og 2010- 2015.

Portaler

Kirken har tre portaler utenom vestportalen mellom tårnene, som hver står som eksempler på tre forskjellige faser i portalarkitekturens utvikling i middelalderen. Den eldste typen er portalen i nordre sideskip. Den er enkel og kan føres tilbake til romertiden.

Den mest vanlige portaltypen fra middelalderen finner vi i korets nordre mur, med sine tre trinns portaler innover mot døren. Så har vi den sen-romanske praktportalen, som en typisk katedralportal fra 1200-tallet. Her har hvert trinn søyler av vekslende form, og søyleformene fortsettes i portalbuen. På hver side av portalen og på søylehodene finner vi plante, dyre og karveskurds-ornamentikk, som er vanskelig å plassere i noen bestemt stilsammenheng. Det ser ut til at portalen et resultat av en sammensmelting av impulser fra forskjellige land.

Koret

I koret finner vi 15 legemstore apostelstatuer, samt Moses, Døperen Johannes og Paulus. Statuene er fra 1634 og er på ulikt vist laget på en måte som får frem de den enkeltes personlighet - se på hår, skjegg, ben og armstillinger.

På gulvet ligger gravsteiner over tyske skipper, kjøpmenn og prester fra 1500-1700-tallet. De ble samlet fra hele kirken og lagt ned i koret i 1930 årene. Ved sydturen står en korstol fra 1589 og en pult med en bibel, trykket i Nürnberg i 1692.

Epitafier

Svært mange av de 23 maleriene i Mariakirken er epitafier, det vil si minnetavler over personer som hadde en form for tilknytning til kirken (prester, kjøpmenn, oldermenn). De fleste ble fjernet under restaureringen i 1860-årene, men det finnes fremdeles mange igjen. På midtskipsmurene henger svake spor av kalkmalerier fra 1400-tallet.

Disse ble avdekket i 1930-årene. De er ikke lett å tyde i dag, men på nordre mur er Kristi himmelfart fremstilt og «Dødens triumf», mens på sørmuren kan man skimte «Pinseunderet». På muren over korbuen ser vi restene av en dommedagsfremstilling, med djevlene og en stor kirkeklokke. En korsfestelsesfremstilling er godt bevart over østre pilar, men den er riktignok fra 1500-tallet.

Orgelet

Mariakirkens nye orgel er bygget av Josef Weimbs Orgelbau fra Hellenthal in der Eifel i Tyskland. Det har 31 stemmer fordelt på to manualer og pedal. Orgelets fasade er tegnet av den svenske arkitekten Ulf Oldæus. Orgelet ble bygget i 2014-2015 og innviet ved gjenåpningen av Mariakirken den 21. juni 2015. Klanglig er orgelet påvirket av ulike forbilder fra tysk barokk.

BERGEN DOMKIRKE MENIGHET

MARKEN 34, 5017 BERGEN, 55 59 71 70,

WWW.BERGENDOMKIRKE.NO

BERGENDOMKIRKE.MENIGHET.BERGEN@KIRKEN.NO

